

ได้ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ครั้งที่ 1 ประกาศลำดับที่ 253

รหัสวิชา 20201-2105

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การบัญชีเดี่ยว และการกระทบยอด

Accounting for Single Entry and Reconciliation

**ไพสรณ์ สูงสมบัติ
ดาร์ธน์ สุขแก้ว**

82.-

การบัญชีเดี่ยวและการกระทบยอด (Accounting for Single Entry and Reconciliation)

รหัสวิชา 20201-2105

หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเลือก สาขางานการบัญชี
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาการบัญชี
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ

เรียบเรียงโดย

ไพสรณ์ สูงสมบัติ

ดาร์รัตน์ สุขแก้ว

การบัญชีเดี่ยวและการกระทบยอด

(Accounting for Single Entry and Reconciliation)

รหัสวิชา 20201-2105

ISBN 978-616-495-115-0

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย....

บริษัทวังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทร. 0-2472-3293 โทรสาร 0-2891-0742 Mobile 08-8585-1521

Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร

e-Mail : wangaksorn9@gmail.com

<http://www.wangaksorn.com>

ID Line : @wangaksorn

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563

จำนวนที่พิมพ์ 3,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2561

โดย บริษัทวังอักษร จำกัด ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
ไปทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ
นอกจากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากทางบริษัทฯ เท่านั้น
ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้
เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของแต่ละราย
โดย บริษัทวังอักษร จำกัด มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

การบัญชีเดี่ยวและการกระทบยอด

(Accounting for Single Entry and Reconciliation) รหัสวิชา 20201-2105

วิชาบังคับก่อน : 20201 - 2001 การบัญชีธุรกิจซื้อขายสินค้า

จุดประสงค์รายวิชา

เพื่อให้

- เข้าใจหลักการคำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่ายตามระบบบัญชีเดี่ยวเพื่อจัดทำงบการเงิน
- มีทักษะการปฏิบัติงานบัญชีเดี่ยว
- มีทักษะจัดทำงบกระทบยอดเงินฝากธนาคารและเงินสดย่อย
- มีกิจนิสัย มีระเบียบ ละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ มีวินัยตรงต่อเวลา และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพบัญชี

สมรรถนะรายวิชา

- แสดงความรู้เกี่ยวกับคำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่ายตามหลักการบัญชีเดี่ยวเพื่อจัดทำงบการเงิน
- คำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้และค่าใช้จ่าย ตามหลักการบัญชีเดี่ยว
- จัดทำงบการเงินตามหลักการบัญชีเดี่ยว
- จัดทำงบกระทบยอดเงินฝากธนาคารและเงินสดย่อย

คำอธิบายรายวิชา

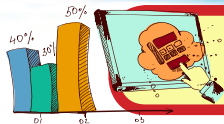
ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการคำนวณยอดซื้อสินค้า ยอดขายสินค้า สินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่ายกำไรหรือขาดทุนตามระบบบัญชีเดี่ยว การคำนวณโดยใช้อัตราส่วนกำไรขั้นต้น และการจัดทำงบการเงิน รวมทั้งปฏิบัติการกระทบยอดเงินฝากธนาคารและการจัดทำเงินสดย่อย

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชา

วิชา การบัญชีเดี่ยวและการกระทบยอด รหัสวิชา 20201-2105

ท-ป-น 2 - 2 - 3 จำนวน 4 คาบ/สัปดาห์ รวม 72 คาบ

หน่วยที่	สมรรถนะรายวิชา	แสดงความรู้เกี่ยวกับคำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่ายตามหลักการบัญชีเดี่ยวเพื่อจัดทำงบการเงิน	คำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้และค่าใช้จ่าย ตามหลักการบัญชีเดี่ยว	จัดทำงบการเงินตามหลักการบัญชีเดี่ยว	จัดทำงบกระทบยอดเงินฝากธนาคารและเงินสดย่อย
1. การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดี่ยว		✓	✓		
2. การคำนวณสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ		✓	✓	✓	
3. การคำนวณกำไรขาดทุนโดยใช้อัตราส่วนกำไรขั้นต้น		✓	✓	✓	
4. การกระทบยอดเงินฝากธนาคาร		✓		✓	✓
5. การบันทึกบัญชีเงินสดย่อย		✓			✓

คำนำ

วิชาการบัญชีเดี่ยวและการกระทบยอด รหัสวิชา 20201-2105 จัดอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเลือก สาขางานการบัญชี ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาการบัญชี ตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวง ศึกษาธิการ ผู้เขียนได้บริหารสาระการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 บทเรียน **ได้จัดแผนการจัดการเรียนรู้/แผนการสอน ที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ (Competency Based) และการบูรณาการ (Integrated)** ตรงตามจุดประสงค์ รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ในแต่ละบทเรียนมุ่งให้ความสำคัญส่วนที่เป็นความรู้ ทฤษฎี หลักการ กระบวนการ ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และคำถามเพื่อการทบทวน เพื่อฝึกทักษะ ประสพการณ์ **เร่งพัฒนาบทบาทของผู้เรียนเป็นผู้จัดการแสวงหาความรู้ (Explorer)** เป็นผู้สอน ตนเองได้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ **และบทบาทของผู้สอนเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้จัดการชี้แนะ (Teacher Roles)** จัดสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อความสนใจเรียนรู้ และเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Co-investigator) จัดห้องเรียนเป็นสถานที่ทำงานร่วมกัน (Learning Context) จัดกลุ่มเรียนรู้ให้รู้จักทำงานร่วมกัน (Grouping) ฝึกความใจกว้าง มุ่งสร้างสรรค์คนรุ่นใหม่ สอนความสามารถที่นำไปทำงานได้ (Competency) สอน ความรัก ความเมตตา (Compassion) ความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ (Trust) เป้าหมายอาชีพอันยังประโยชน์ (Productive Career) และชีวิตที่มีศักดิ์ศรี (Noble Life) เหนือสิ่งอื่นใด เป็นคนดีทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรม จรรยาบรรณทางธุรกิจและวิชาชีพ

ส่งเสริมสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System) สอดคล้องตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard) สร้างภูมิคุ้มกัน เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ กำลังแรงงาน การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานระดับชาติ (National Benchmarking) และการวิเคราะห์หน้าที่การทำงาน (Functional Analysis) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม ทุกสาขาอาชีพ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ผู้สอน ผู้ประสาทวิชาความรู้ เอกสาร หนังสือที่ใช้ประกอบ ในการเรียบเรียงไว้ ณ โอกาสนี้

ไพสรณ์ สูงสมบัติ
ดรรรัตน์ สุขแก้ว

สารบัญ

บทที่ 1	การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว	1
	ลักษณะของระบบบัญชีเดียว	3
	การคำนวณยอดขาย	5
	การคำนวณยอดซื้อ	21
	แบบทดสอบท้ายบทที่ 1	35
บทที่ 2	การคำนวณสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้เจ้าของ	41
	การหาผลการดำเนินงานของกิจการที่บันทึกบัญชีไว้น้อยมาก	43
	การหาผลการดำเนินงานของกิจการที่ทำบัญชีไว้มากเพียงพอ	53
	การคำนวณรายได้อื่น ๆ	53
	การคำนวณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ	56
	แบบทดสอบท้ายบทที่ 2	78
บทที่ 3	การคำนวณกำไรขาดทุนโดยใช้อัตราส่วนกำไรขั้นต้น	94
	การคำนวณอัตรากำไรขั้นต้น	96
	ข้อบกพร่องของระบบบัญชีเดียว	106
	แบบทดสอบท้ายบทที่ 3	107
บทที่ 4	การกระทบยอดเงินฝากธนาคาร	116
	ใบแจ้งยอดเงินฝากธนาคาร	118
	สาเหตุที่ยอดเงินฝากธนาคารผิดพลาด	120
	วิธีทำงบพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคาร (Bank Reconciliation Statement)	122
	งบพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคารตามวิธีหายอดเงินฝากที่ถูกต้อง	123
	งบพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคารตามวิธีพิสูจน์ยอดเงินฝากคงเหลือ	126

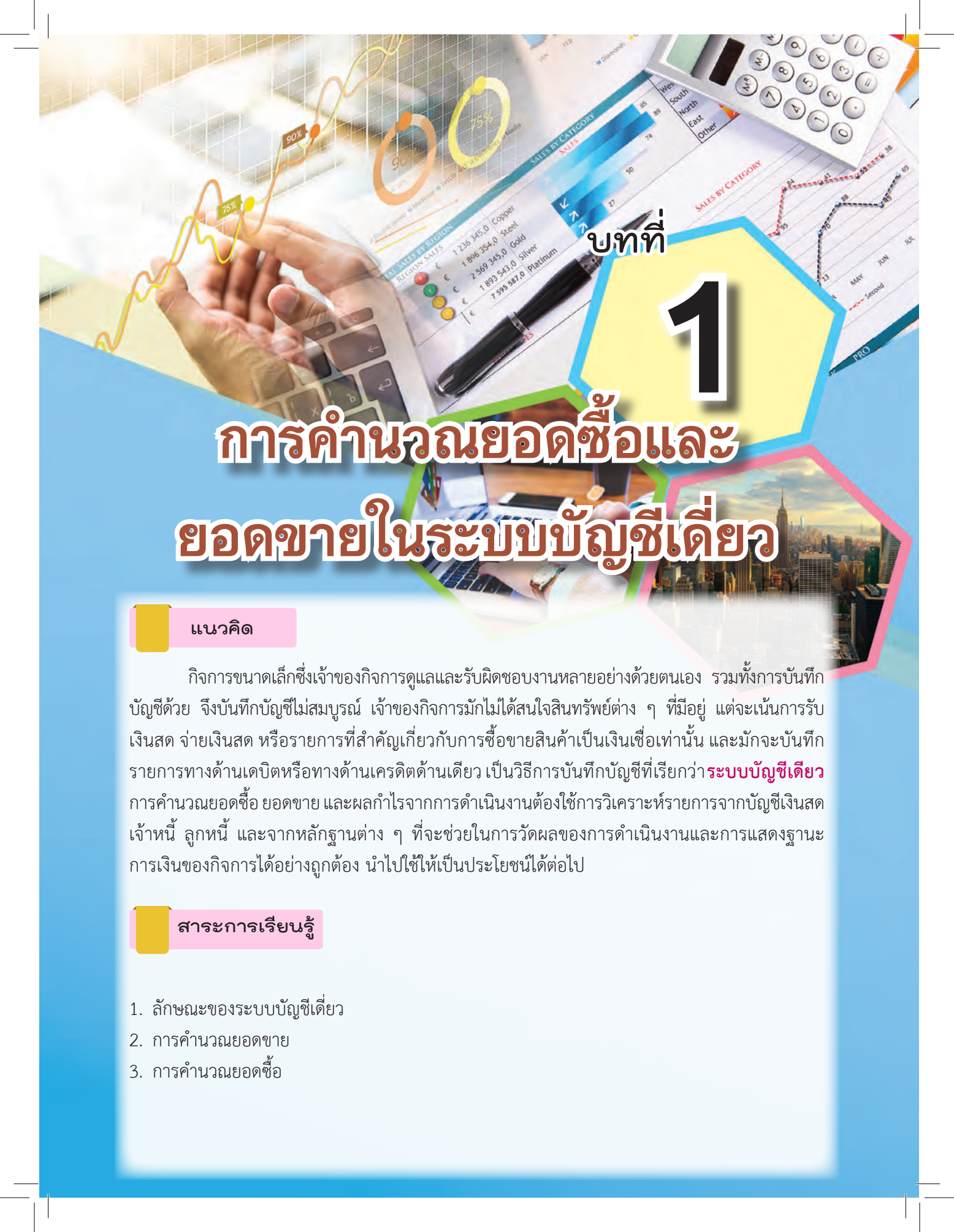
การบันทึกการปรับปรุงในสมุดรายวันทั่วไป	130
เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร	130
แบบทดสอบท้ายบทที่ 4	135

บทที่ 5 **การบันทึกบัญชีเงินสดย่อย** 151

ความหมายและประโยชน์ของเงินสดย่อย	154
การตั้งวงเงินสดย่อย	154
การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินสดย่อย	155
การปรับปรุงบัญชีเงินสดย่อยในวันสิ้นงวดบัญชี	163
การเพิ่มหรือลดวงเงินสดย่อย	165
เงินเกินและขาดบัญชี (Cash Over and Short Account)	166
แบบทดสอบท้ายบทที่ 5	168

บรรณานุกรม 177

บทที่ 1

การคำนวณยอดซื้อและ ยอดขายในระบบบัญชีเดียว

แนวคิด

กิจการขนาดเล็กซึ่งเจ้าของกิจการดูแลและรับผิดชอบงานทุกอย่างด้วยตนเอง รวมทั้งการบันทึกบัญชีด้วย จึงบันทึกบัญชีไม่สมบูรณ์ เจ้าของกิจการมักไม่ได้สนใจสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ แต่จะเน้นการรับเงินสด จ่ายเงินสด หรือรายการที่สำคัญเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเป็นเงินเชื่อเท่านั้น และมักจะบันทึกรายการทางด้านเดบิตหรือทางด้านเครดิตด้านเดียว เป็นวิธีการบันทึกบัญชีที่เรียกว่า **ระบบบัญชีเดียว** การคำนวณยอดซื้อ ยอดขาย และผลกำไรจากการดำเนินงานต้องใช้การวิเคราะห์รายการจากบัญชีเงินสด เจ้าหนี้ ลูกหนี้ และจากหลักฐานต่าง ๆ ที่จะช่วยในการวัดผลของการดำเนินงานและการแสดงฐานะการเงินของกิจการได้อย่างถูกต้อง นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ต่อไป

สาระการเรียนรู้

1. ลักษณะของระบบบัญชีเดียว
2. การคำนวณยอดขาย
3. การคำนวณยอดซื้อ

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดี่ยว

สมรรถนะการเรียนรู้

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีเดี่ยว
2. คำนวณยอดขาย ยอดซื้อและรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนจะมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับระบบบัญชีเดี่ยวได้
2. คำนวณหายอดขายสินค้าและรายการที่เกี่ยวข้องได้
3. คำนวณหายอดซื้อสินค้าและรายการที่เกี่ยวข้องได้

บทที่ 1

การคำนวณยอดซื้อ และยอดขายในระบบบัญชีเดียว

ลักษณะของระบบบัญชีเดียว

การบันทึกบัญชีในกิจการค้า เป็นหลักฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการวัดผลของการดำเนินงานและการแสดงฐานะการเงินของกิจการเป็นไปอย่างถูกต้อง และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านการบริหารงานได้ ในระบบบัญชีที่ได้ศึกษามาแต่เริ่มแรกเป็นระบบบัญชีที่เรียกว่า **ระบบบัญชีคู่ (Double Entry System)** ซึ่งเป็นระบบที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว โดยทำงบทดลองให้สามารถแสดงรายงานผลการดำเนินงานและแสดงฐานะการเงินของกิจการได้อย่างแท้จริง

แม้ว่าระบบบัญชีคู่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการบันทึกบัญชีก็ตาม ซึ่งส่วนใหญ่จะบันทึกโดย นักบัญชีที่มีความรู้บัญชีเป็นอย่างดีแล้ว แต่ในกิจการขนาดเล็ก โดยเฉพาะกิจการของเจ้าของคนเดียว เจ้าของกิจการจำเป็นต้องทำงานในหน้าที่นี้ด้วย ทำให้การบันทึกบัญชีที่เกิดขึ้นโดยเจ้าของ กิจการไม่สมบูรณ์ โดยทั่วไปแล้วกิจการขนาดเล็กเจ้าของกิจการไม่ค่อยให้ความสนใจสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่เพราะถือว่าเป็นของตนเองอยู่แล้ว ส่วนใหญ่จะทำการเน้นถึงการรับเงินสดจ่ายเงินสด หรือรายการที่สำคัญเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเป็นเงินเชื่อเท่านั้น ทำให้การบันทึกบัญชีในการจดยรายการค้าต่าง ๆ ไขว้ไม่ครบถ้วน กล่าวคือ บางรายการบันทึกตามระบบบัญชีคู่ หรือบางรายการบันทึกทางด้านเดบิตด้านเดียวหรือทางด้านเครดิตด้านเดียว บางรายการเจ้าของกิจการก็ไม่บันทึกเลย โดยถือว่าเจ้าของกิจการสามารถจดยรายการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ การบันทึกบัญชีในลักษณะดังกล่าวเรียกว่า **ระบบบัญชีเดียว (Single Entry System)**

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดี่ยว

ระบบบัญชีเดี่ยว คือ “วิธีการบัญชีที่บันทึกเฉพาะรายการบัญชีเงินสดหรือบัญชีบุคคลเท่านั้น และมักจะไม่สามารถครบตามระบบบัญชีคู่ ซึ่งต้องการบัญชีทั้งด้านเดบิตและเครดิตจนเกิดดุลในตัวสำหรับแต่ละรายการ

ตามระบบบัญชีเดี่ยว มักจะไม่มีการบันทึกในรายละเอียดแสดงให้ทราบว่ากำไรหรือขาดทุนของกิจการประกอบขึ้นจากรายการใดบ้าง

งบแสดงฐานะการเงินของกิจการมักจัดทำขึ้นจากข้อมูลที่มีอยู่ หรือจากการตรวจนับทรัพย์สินเป็นต้น ผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิของงวดจะได้มาจากเปรียบเทียบฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวด กับฐานะการเงิน ณ วันต้นงวด หรือบางครั้งถ้ารายการในสมุดเงินสดมีเพียงพอก็อาจจะนำมาจัดทำงบกำไรขาดทุนได้ในกรณีที่เป็นการรายการที่ไม่เกิดขึ้นบ่อยและมีน้อยรายการ เช่น ลูกหนี้ เจ้าหนี้ หรือสินทรัพย์ที่มีใช้เงินสด มักจะมีบันทึกไว้ในสมุดบันทึกความจำ”

การบันทึกบัญชีระบบบัญชีเดี่ยวมีวิธีการที่เจ้าของกิจการเป็นผู้บันทึกเองเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่บันทึกไม่ครบถ้วนทั้งด้านเดบิตและเครดิต โดยเจ้าของกิจการจะทำการบันทึกในส่วนที่สำคัญ บางรายการก็อาจจะอาศัยการจดจำไว้ หรือเก็บเอกสารที่ได้มาไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น ในกิจการค้าที่ใช้ระบบบัญชีเดี่ยวสิ่งที่จำเป็น คือ การจดบันทึกเกี่ยวกับตัวเงินที่ได้รับในแต่ละวัน จึงจำเป็นต้องมีสมุดบัญชีเงินสดหรือสมุดเงินสด เพื่อให้เจ้าของกิจการได้รู้ว่าในแต่ละวันได้รับเงินและจ่ายเงินสดเป็นค่าอะไรบ้าง นอกจากนี้ในกิจการที่มีการซื้อขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และมีลูกหนี้หรือเจ้าหนี้มารายก็จำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกทำบัญชีลูกหนี้รายตัว ยกเว้นถ้ามีลูกหนี้หรือเจ้าหนี้น้อยรายก็อาจเก็บใบกำกับสินค้าหรือเอกสารในการซื้อขายไว้แทน เพื่อให้สามารถรู้รายละเอียดเกี่ยวกับลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้

ในบางกิจการที่มีการซื้อสินทรัพย์มาใช้งานบ่อยครั้ง เจ้าของกิจการอาจทำทะเบียนสินทรัพย์นั้น ๆ ขึ้นเพื่อทำการจดบันทึกการได้มาและการใช้ไป แต่ถ้ากิจการมีสินทรัพย์ไม่มากนักอาจไม่ได้ทำการบันทึกบัญชีไว้ เพียงแต่เก็บเอกสารในการซื้อซึ่งกิจการจะต้องจดจำรายการต่าง ๆ นี้ไว้ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับเงินลงทุน กิจการอาจมีบัญชีทุนและถอนใช้ส่วนตัวอยู่ด้วยกันได้

โดยปกติแล้ว ร้านค้าที่บันทึกบัญชีตามระบบบัญชีเดี่ยวมักจะไม่มีการบัญชีรายได้และค่าใช้จ่าย เช่น บัญชีขายสินค้า หรือบัญชีซื้อสินค้า บัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น บัญชีค่าเช่า เงินเดือน ซึ่งตัวเลขของบัญชีเหล่านี้รวมอยู่ในการรับเงินและการจ่ายเงิน โดยไม่ได้แยกเป็นบัญชีต่าง ๆ ทำให้กิจการไม่สามารถนำตัวเลขที่เป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละบัญชีมาทวงบการเงินได้ งบการเงินจึงได้มาโดยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ของกิจการทั้งจากบัญชีเงินสดที่ได้บันทึกไว้ หรือจากคำบอกเล่าของเจ้าของกิจการเอง

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว

การคำนวณยอดขาย

ยอดขาย หมายถึง การขายสินค้าเป็นสิ่งของที่ซื้อมาเพื่อจำหน่ายต่อไป ซึ่งจะแยกต่างหากจากการขายสินทรัพย์ที่ใช้งานอยู่ ในระบบบัญชีเดียวไม่มีการบันทึกยอดขายทั้งสิ้นในบัญชีแยกประเภทขาย ยอดขายที่ขายได้จะถูกแยกการบันทึกไว้โดยถ้าขายเป็นเงินสด จะหาได้จากบัญชีเงินสดด้านรายรับ และการขายเชื่อก็อาจเก็บไว้ในรูปของเอกสารใบกำกับสินค้า หรือการบันทึกในลูกหนี้แต่ละราย การจะคำนวณหาตัวเลขขายทั้งสิ้นในงวดบัญชีปัจจุบันจึงได้จาก

$$\text{ขายทั้งสิ้น} = \text{ขายสด} + \text{ขายเชื่อระหว่างงวด}$$

ขายสด ได้จากบัญชีเงินสด

ขายเชื่อ ได้จากบัญชีลูกหนี้

การแสดงยอดขายในบัญชีลูกหนี้นั้น เมื่อวันสิ้นงวดจะแสดงเฉพาะลูกหนี้คงเหลือปลายงวด เท่านั้น ไม่ได้แสดงยอดที่ทำการขายตั้งแต่ต้นงวดจนถึงวันสิ้นงวด จึงจำเป็นต้องคำนวณหายอดขายเชื่อระหว่างงวดทำได้ดังนี้

1. หาลูกหนี้ที่มีอยู่ทั้งหมดในรอบระยะเวลาบัญชี
2. หักลูกหนี้เก่าที่ยกมาจากงวดที่แล้ว คือ ลูกหนี้ต้นงวด

ลูกหนี้ทั้งสิ้นในรอบระยะเวลาบัญชี - ลูกหนี้ต้นงวด = ลูกหนี้ที่เกิดจากการขายเชื่อ หรือจะคำนวณหา ยอดขายเชื่อ โดยวิเคราะห์จากรายการที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ตามหลักบัญชีคู่ก็ได้

ดังนี้

ลูกหนี้

เลขที่ 104

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		ลูกหนี้ (ต้นงวด)		xx				รับชำระหนี้เป็นเงินสด		xx	
		ขายเชื่อระหว่างงวด		?				รับคืน		xx	
								ส่วนลดจ่าย		xx	
								หนี้สูญ (จริง)		xx	
								รับชำระด้วยตัวเงินรับ		xx	
								ลูกหนี้ (ปลายงวด)		xx	
		ลูกหนี้ทั้งสิ้น		xx				ลูกหนี้ทั้งสิ้น		xx	

6

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดี่ยว

ตัวเลขของลูกหนี้ที่ลดลงด้านเครดิตจะได้มาจาก

1. **รับชำระหนี้เป็นเงินสด** ได้จากบัญชีเงินสดด้านรายรับ

2. **รับคืนสินค้า** การรับคืนสินค้าเกิดจาก 2 กรณี คือ

2.1 รับคืนจากการขายสด โดยเดบิตรับคืนสินค้า เครดิตเงินสด

2.2 รับคืนจากการขายเชื่อ โดยเดบิตรับคืนสินค้า เครดิตลูกหนี้

ฉะนั้นตัวเลขจากการรับคืนจึงถูกนำมาใช้ต่างกัน คือ ถ้าต้องการคำนวณยอดเพื่อหาลูกหนี้ลดลง ก็จะนำเฉพาะยอดรับคืนจากการขายเชื่อไปคำนวณเท่านั้นไม่รวมกับรับคืนที่จ่ายเป็นเงินสด แต่ถ้าต้องการหายอดขายสุทธิแล้ว ต้องนำรับคืนทั้ง 2 ชนิดมารวมกัน

รับคืนสินค้า (สด) + รับคืนสินค้า (เชื่อ) = รับคืนสินค้าทั้งสิ้น

3. **ส่วนลดจ่าย** การที่ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้ภายในเงื่อนไขการให้ส่วนลด กิจการก็จะลดหนี้ให้ตามเปอร์เซ็นต์ โดยบันทึกบัญชี เดบิตส่วนลดจ่าย เครดิตลูกหนี้

4. **หนี้สูญ** เป็นยอดลูกหนี้ที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้และตัดเป็นหนี้สูญแล้ว ปกติบัญชีหนี้สูญที่เกิดขึ้นจะมีที่มาอยู่ 2 อย่าง คือ การตัดบัญชีลูกหนี้สูญจริงจากบัญชีและค่าใช้จ่ายที่จะประมาณหนี้สูญ ซึ่งมีที่มาดังนี้

หนี้สูญที่เกิดขึ้น

เดบิต	หนี้สูญหรือค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	xx
เครดิต	ลูกหนี้	xx

การประมาณหนี้สูญปลายงวด

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญ	xx
เครดิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	xx

ยอดหนี้สูญทำให้ลูกหนี้ลดลง จึงนำเฉพาะยอดที่เกิดหนี้สูญจริงเท่านั้นไปคำนวณยอดขายเชื่อไม่นำส่วนที่ประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไปคำนวณด้วย

อนึ่ง ค่าใช้จ่ายหนี้สูญที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานในงบกำไรขาดทุน จำเป็นต้องนำค่าใช้จ่ายหนี้สูญทั้ง 2 ประเภทไปคำนวณด้วย

5. **รายการชำระหนี้ด้วยตัวเงินรับ** เกิดจากลูกหนี้ที่ค้างชำระแต่ได้นำตัวเงินมาชำระหนี้ที่ค้างอยู่ การบันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต	ตัวเงินรับ	xx
เครดิต	ลูกหนี้	xx

บัญชีเดี่ยวย

หรือ

$$\text{ตัวเงินรับทั้งสิ้น} = \text{ตัวเงินรับต้นงวด} + \text{ตัวเงินรับระหว่างงวด}$$
$$\text{ตัวเงินรับทั้งสิ้น} = \text{ตัวเงินรับที่ลดลง} + \text{ตัวเงินรับปลายงวด}$$

ตัวเงินรับระหว่างงวด = ตัวเงินรับทั้งสิ้น - ตัวเงินรับต้นงวด

อนึ่ง ตัวเงินรับที่จะนำมาคำนวณเพื่อยกยอดลูกหนี้ลดลงนั้น จะต้องเป็นตัวเงินที่เกิดจากการชำระหนี้
ค่าสินค้านั้น รูปแบบตามหลักบัญชีคู่แสดงได้ ดังนี้

[illegible]

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว

ขั้นตอนในการคำนวณยอดขายสินค้า จึงเป็นดังนี้

ขายสินค้า

เลขที่ 401

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
								ขายสด		xx	
								ขายเชื่อ		(3)	
								ขายทั้งสิ้น		(4)	

ลูกหนี้

เลขที่ 104

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		ลูกหนี้ (ต้นงวด)		xx				เก็บเงินสด		xx	
		ขายเชื่อระหว่างงวด		(3)				รับคืนเงินเชื่อ		xx	
								ส่วนลดจ่าย		xx	
								หนี้สูญจริง		xx	
								รับชำระด้วยตัวเงิน		(1)	
								ลูกหนี้ (ปลายงวด)		xx	
		ลูกหนี้ทั้งสิ้น (2)		xx				ลูกหนี้ทั้งสิ้น (2)		xx	

ตัวเงินรับ

เลขที่ 103

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		ตัวเงินรับ (ต้นงวด)		xx				ตัวเงินครบกำหนดขึ้นเงิน		xx	
		ตัวเงินรับระหว่างงวด		(1)				ตัวเงินรับขายลดธนาคาร		xx	
								ตัวเงินรับโอนชำระหนี้		xx	
								ตัวเงินรับขาดความเชื่อถือ		xx	
								ตัวเงินรับ (ปลายงวด)		xx	
		ตัวเงินรับทั้งสิ้น		xx				ตัวเงินรับทั้งสิ้น		xx	

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว

หลักการคำนวณ

1. คำนวณหาตัวเงินรับที่เกิดขึ้นในระหว่างงวดที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ที่เป็นค่าสินค้าในหมายเลข (1)
2. คำนวณยอดลูกหนี้ที่มีอยู่ทั้งสิ้นในรอบระยะเวลาบัญชีในหมายเลข (2) และหักกับยอดลูกหนี้ต้นงวด จะได้ยอดขายเชื่อระหว่างงวดในหมายเลข (3)
3. นำยอดขายสดและขายเชื่อมารวมกันจะได้ยอดขายทั้งสิ้นในหมายเลข (4) นอกจากการหา ยอดขายสินค้าแล้ว บางครั้งจำเป็นต้องแสดงหายอดขายสุทธิด้วย ซึ่งคำนวณได้จาก

ขายสุทธิ = ขายทั้งสิ้น - (รับคืนทั้งสิ้น + ส่วนลดจ่าย)

รับคืนทั้งสิ้น = รับคืนสินค้า (สด) + รับคืนสินค้า (เชื่อ)

เดบิต	รับคืนสินค้า	xx	เดบิต	รับคืนสินค้า	xx
	เครดิต	เงินสด		เครดิต	ลูกหนี้
		xx			xx

การคำนวณหายอดขายสุทธิ

การคำนวณหายอดลูกหนี้ที่เกิดจากการขายเชื่อ จะใช้การรับคืนเชื่ออย่างเดียวเท่านั้น แต่ถ้าหา ยอดขายสุทธิจะต้องนำยอดรับคืนสินค้าทั้งสิ้นมารวมกันก่อนจึงจะนำไปหักได้ วิธีการคำนวณสามารถทำได้ดังนี้

ขายเงินสด		xx
ขายเงินเชื่อ		
เก็บเงินสดจากลูกหนี้	xx	
รับชำระหนี้ด้วยตัวเงินจากลูกหนี้	xx	
รับคืนสินค้า (เชื่อ)	xx	
ส่วนลดจ่าย	xx	
หนี้สูญ (จริง)	xx	
ลูกหนี้ (ปลายงวด)	xx	
ลูกหนี้ทั้งสิ้น	xx	
หัก ลูกหนี้ (ต้นงวด)	xx	xx
ขายทั้งสิ้น		<u>xx</u>
ขายสุทธิ		
ขายทั้งสิ้น		xx
หัก รับคืนสินค้า (เงินสด)	xx	
รับคืนสินค้า (เชื่อ)	xx	
ส่วนลดจ่าย	xx	xx
ขายสุทธิ		<u>xx</u>

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว

การคำนวณยอดบัญชีที่มีการแสดงยอดต้นงวดและปลายงวดในบัญชีเดียวกัน เช่น ลูกหนี้ต้นงวด และลูกหนี้ปลายงวด อาจแสดงตัวเลขได้ 2 อย่าง คือ

1. แสดงตัวเลขจริงของลูกหนี้ต้นงวดและลูกหนี้ปลายงวด ซึ่งจะมีตัวเลขจริงทั้ง 2 จำนวน ในต้นงวดและปลายงวด

2. แสดงเป็นผลต่างระหว่างลูกหนี้ต้นงวดและลูกหนี้ปลายงวด โดยใช้คำว่ามีลูกหนี้เพิ่มขึ้นหรือมีลูกหนี้ลดลง ซึ่งมีความหมายเกิดจากผลต่างที่เกิดขึ้นจากการสรุปในวันสิ้นงวดบัญชี

ลูกหนี้เพิ่มขึ้น หมายถึง ลูกหนี้ปลายงวดมีจำนวนคงเหลือมากกว่าลูกหนี้ต้นงวด เท่ากับจำนวนลูกหนี้ที่เพิ่มขึ้น

ลูกหนี้ลดลง หมายถึง ลูกหนี้ต้นงวดมีจำนวนคงเหลือมากกว่าลูกหนี้ปลายงวด เท่ากับจำนวนลูกหนี้ที่ลดลง

การคำนวณจึงถือว่าผลต่างที่ได้ซึ่งมีจำนวนเดียว คือ ยอดเพิ่มขึ้นหรือลดลงให้ใส่ในตำแหน่งที่มากกว่านั่นเอง ในตำแหน่งที่น้อยกว่าถือว่าหมดไปเนื่องจากการหักล้างกันแล้ว

การใช้คำว่า **“เพิ่มขึ้น”** หรือ **“ลดลง”** จะใช้ได้กับชื่อบัญชีทุกบัญชีที่มีการแสดงยอดคงเหลือต้นงวดและปลายงวด

สรุป ยอดเพิ่มขึ้นจะแสดงเป็นยอดปลายงวด โดยไม่ต้องแสดงยอดต้นงวด
ยอดลดลงจะแสดงเป็นต้นงวด โดยไม่ต้องแสดงยอดปลายงวด

การแสดงตัวเลขจริงของลูกหนี้ต้นงวด 20,000 บาท และลูกหนี้ปลายงวด 50,000 บาท

ลูกหนี้

เลขที่ 104

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
ม.ค.	1	ลูกหนี้ต้นงวด		20,000		ธ.ค.	31	ลูกหนี้ปลายงวด		50,000	

การแสดงผลต่างบัญชีลูกหนี้ ในวันปลายงวดมีลูกหนี้ **เพิ่มขึ้น** 30,000 บาท

ลูกหนี้

เลขที่ 104

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
ม.ค.		ลูกหนี้ต้นงวด				ธ.ค.	31	ลูกหนี้ปลายงวด เพิ่มขึ้น		30,000	

บทที่ 1 การคำนวณยอดซื้อและยอดขายในระบบบัญชีเดียว

ลูกหนี้ต้นงวด 60,000 บาท ลูกหนี้ปลายงวด 40,000 บาท มีผลต่าง
ลูกหนี้ **ลดลง** 20,000 บาท

ลูกหนี้

เลขที่ 104

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		ลูกหนี้ต้นงวด ลดลง		20,000				ลูกหนี้ปลายงวด		-	

รายละเอียดเกี่ยวกับตัวเงินรับ การแสดงยอดคงเหลือต้นงวดและปลายงวดอาจบันทึกไว้เป็นผลต่าง
ว่ามีตัวเงินรับเพิ่มขึ้นหรือตัวเงินรับลดลงก็ได้ **ถ้าตัวเงินรับเพิ่มขึ้น** เกิดจากตัวเงินรับปลายงวดมีจำนวน
คงเหลือมากกว่าตัวเงินรับต้นงวด

ตัวเงินรับปลายงวด	8,000
ตัวเงินรับต้นงวด	6,000
ตัวเงินรับเพิ่มขึ้น	<u>2,000</u>

ถ้าตัวเงินรับลดลง เกิดจากตัวเงินรับต้นงวดมีจำนวนเหลือมากกว่าตัวเงินรับปลายงวด

ตัวเงินรับต้นงวด	12,000
ตัวเงินรับปลายงวด	8,000
ตัวเงินรับลดลง	<u>4,000</u>

การแสดงตัวเลขในบัญชีตัวเงินรับ

ตัวเงินรับ

เลขที่ 103

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
ม.ค.	1	ตัวเงินรับต้นงวด รับชำระหนี้ด้วยตัว		-		ธ.ค.	31	เก็บเงินจากตัวเงินครบกำหนด ตัวเงินรับเพิ่มขึ้น		10,000	
				?						2,000	
				12,000						12,000	

ตัวเงินรับ

เลขที่ 103

25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		25XX		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
ม.ค.	1	ตัวเงินรับลดลง รับชำระหนี้ด้วยตัว		4,000		ธ.ค.	31	เก็บเงินจากตัวเงินครบกำหนด ตัวเงินรับปลายงวด		10,000	
				?						-	
				12,000						10,000	